

Nižšia početnosť chovov národných plemien hydiny kladie zvýšený dôraz na zabezpečenie nepríbuzného párenia

Biodiverzita národných plemien hydiny na území Slovenska

Podľa terminológie FAO sú živočíšne genetické zdroje geneticky jedinečné populácie spolu s ich priamymi divým predkami, vytvorené všetkými procesmi domestikácie v rámci každého živočíšneho druhu, využívaného pre produkciu potravy a účely poľnohospodárstva. V druhej polovici 20. storočia sa zaznamenali výrazné zmeny v populáciách plemien hospodárskych zvierat. V dôsledku týchto zmien došlo k väčšiemu rozšíreniu niektorých plemien na úkor iných, ktoré v dôsledku silnej komercializácie natoľko znížili svoju početnosť, až sa stali ohrozenými populáciami. Dostupná literatúra uvádza, že počas 20. storočia sa v celosvetovom meradle stratilo približne 10 % plemien domácich zvierat a ďalších 20 % je ohrozených. Medzi ohrozené populácie patria aj naše národné plemená hydiny: oravka, zdobnená oravka, slovenská hus a suchovská hus.

doc. Ing. Ján Weis, CSc.
Ing. Cyril Hrnčár, PhD.

Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra

Oravka

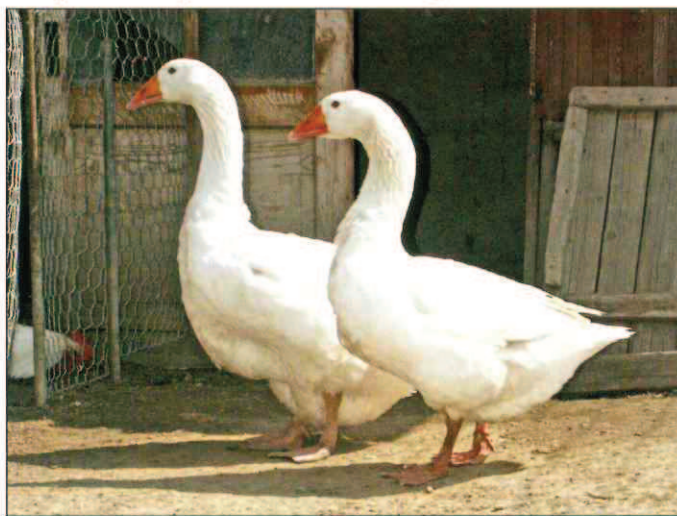
Šľachtenie oravky sa začalo v 50-tych rokoch minulého storočia. Prvotným impulzom bola snaha vtedajšieho Ministerstva poľnohospodárstva o rozširovanie plemien čistokrvnej hydiny do regiónov s rozdielnymi klimatickými a produkčnými podmienkami. Touto činnosťou bol poverený Výskumný ústav pre chov hydiny v Ivanke pri Dunaji pod vedením Ing. V. Babuškina. Pri tvorbe plemena sa uplatnilo kombinačné kríženie pôvodných kúr z oblasti Oravy s rodajlendkou, wyandotkou a hempšírkou. V ďalších rokoch sa plemeno rozšírilo medzi chovateľov pri zabezpečení prísnych kritérií výberu a upevňovania plemenných znakov, k čomu výrazne napomohol aj Klub chovateľov oravky, ktorý vznikol v roku 1968. V súčasnom období je zošľachťovacia činnosť oravky zameraná na vyrovnanosť plemenných znakov, zvýšenie poč-

tu a hmotnosti vajec pri súčasnom udržaní veľmi dobrých reprodukčných vlastností a rastových schopností oravky. Oravka bola spolu so zdobnenou oravkou za čistokrvné plemeno uznaná v roku 1990.

Oravka je plemeno kúr kombinovaného úžitkového typu. Živá hmotnosť kohúta sa pohybuje v rozmedzí od 2,8 do 3,3 kg a sliepky od 2,2 do 2,7 kg. Znáška predstavuje 180-200 vajec s hnedastou

farbou škrupiny s hmotnosťou vajca 55 g.

Pri porovnávaní početnosti populácie oravky v rokoch 2003 až 2007 môžeme konštatovať, že pri kohútoch a sliepkach dosiahla svoje maximum v roku 2005. V nasledujúcich rokoch je badateľná tendencia poklesu, ktorá sa zreteľne prejavila najmä v početnosti sliepok zaradených do plemenitby v uznaných chovoch. Pri kohútoch

Slovenské biele husi v chove pána Jozefa Sedláka z Bodíkov.

tento pokles nebol až tak markantný (graf 1).

V porovnaní s národnými plemenami husí sú chovy oravky na území Slovenska početnejšie. Pre rok 2007 je na území Slovenska uznaných 40 chovov. Najvyšší počet chovov oravky je v Nitrianskom kraji, početné zastúpenie chovov oravky je aj v krajoch stredného Slovenska. Za ostatnými kraji zaošávajú Prešovský kraj, ale najmä Bratislavský a Trnavský kraj, v ktorých je početné zastúpenie chovov oravky najnižšie.

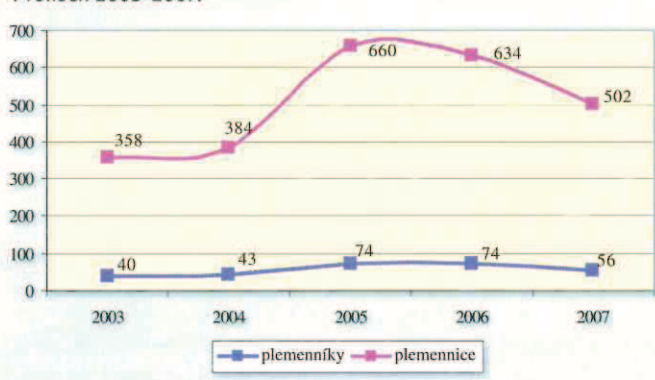
Negatívnou stránkou chovu oravky je okrem menšej početnosti chovov aj lokalizácia chovov do teplejších častí Slovenska (Nitriansky kraj). Keďže oravka je plemeno šľachtené pre drsnejšie klimatické podmienky podhorských a horských oblastí, takéto rozmiestnenie chovov môže zmeniť jednu zo základných úžitkových vlastností oravky - odolnosť voči nepriaznivým klimatickým podmienkam.

Zdobnená oravka

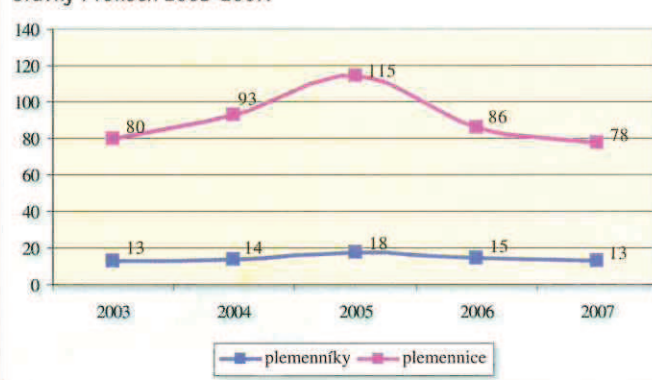
Zdobnená oravka sleduje utváraním zovňajšku tvar veľkej oravky vo všetkých znakoch vrátane farby operenia, ktoré je na rozdiel od svojho veľkého náprotivku o niečo sýtejšie a v lesku intenzívnejšie. Živá hmotnosť kohútika je 1,0-1,2 kg a sliepočky 0,8-1,0 kg. Znáška je na úrovni 140 vajec s hnedastou farbou škrupiny s hmotnosťou 40 g.

Vývoj početnosti plemenníkov a plemenníc zdobnenej oravky je

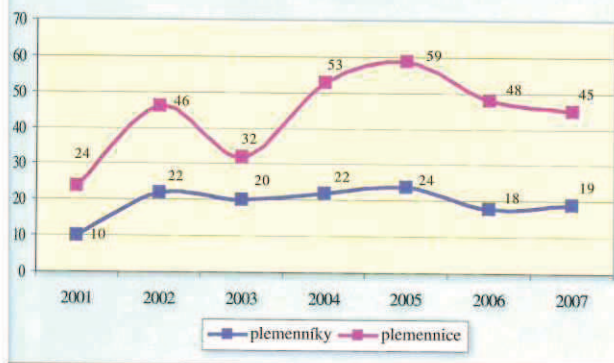
Graf č.1: Dynamika početnosti plemenníkov a plemenníc oravky v rokoch 2003-2007.

Graf č.2: Dynamika početnosti plemenníkov a plemenníc zdobnenej oravky v rokoch 2003-2007.

Graf č.3: Dynamika početnosti plemenníkov a plemenníc slovenskej husi v rokoch 2001-2007.

akticky identický pri porovnaní početnosti chovov jej veľkého náptivku. Maximálny počet jedincov v zdrobnenej oravke bol zaznamenaný v roku 2005. V posledných rokoch badáme pokles početnosti najmä plemenníc, pričom kles ich počtu bol výraznejší ako v roku 2006 (graf 2).

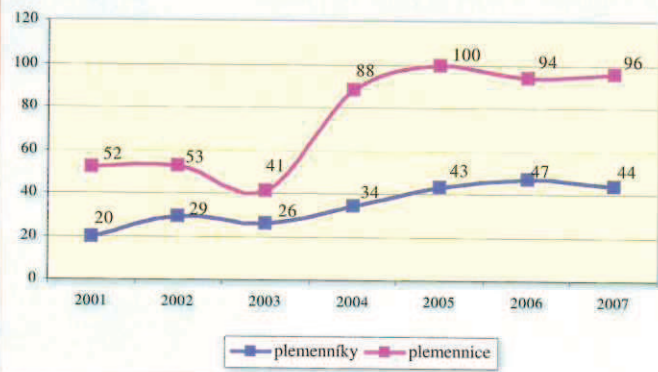
Početnosť chovov zdrobnenej husi v porovnaní s oravkou je stále nižšia. Rozšírenie chovov zdrobnenej oravky na území Slovenska v tomto roku vykazuje odlišnosť v porovnaní s rozložením chovov oravky. Väčšina z 10 chovov, ktoré sú uznané pre tento rok,

je lokalizovaných do chladnejších oblastí Slovenska - Banskobystrický, Žilinský a Prešovský kraj. Chovy zdrobnenej oravky sú umiestnené aj v Nitrianskom kraji. Okrem malej početnosti chovov je ďalším negatívnym absencia chovov zdrobnenej oravky v ďalších krajoch Slovenska.

Slovenská hus

Začiatky šľachtienia slovenskej husi siahajú do 40-tých rokov minulého storočia, keď sa na biskupských a neskôr štátnych majetkoch začali miestne krajové populácie bielych a sivostrakatých husí z okolia Nity a Levíc postupne

Graf č.4: Dynamika početnosti plemenníkov a plemenníc suchovskej husi v rokoch 2001-2007.

krížiť s ťažkými emdetskými husami a krajovými plemenami z Maďarska. Šľachtenie plemena narušila kolektívizácia po roku 1948, ktorá spolu s ničením prírodných podmienok a tendenciou zakladania veľkochovov spôsobila nielen rapidný pokles stavov husí, ale aj pokles záujmu o ich chov. Oživenie záujmu o slovenskú hus priniesol až vznik Slovenského zväzu chovateľov a vytvorenie chovateľských klubov, ktorých náplňou činnosti bolo okrem iného aj rozširovanie národných plemien hydiny na území Slovenska.

Slovenská hus je plemeno s troj-

strannou úžitkovosťou, vhodné na produkciu mäsa, pečene a peria. Živá hmotnosť gunára sa pohybuje v rozmedzí od 6,8 do 8,0 kg a husi od 5,8 do 7,0 kg. Telo slovenskej husi je kompaktné, ušľachtilého vzhľadu a mierne zošíkmené držané. Slovenská hus dokáže v prvom cykle zniesť 12-14 vajec s hmotnosťou 140 g a s porcelánovobiou farbou škrupiny. Ak zameditujeme kvokaniu, je hus schopná zniesť v nasledujúcom cykle ešte ďalších 8-10 vajec. Je chovateľsky nenáročným plemenom, ktoré je otužilé a má zachovaný pud kvokavosti.

Ako vidieť z grafu 3, pri sledo-

Slovenská spoločnosť pre techniku prostredia v Bratislave spoluprací so Slovenským centrom poľnohospodárskeho výskumu v Nitre, Výskumným ústavom živočíšnej výroby Nitre, AGROKOMPLEX-om Nitra a Slovenskou poľnohospodárskou a potravinárskou komorou pripravuje na deň 7.08. 2007 v AGROINŠTITÚTE Nitra konferenciu so zahraničnou časťou na základnú tému:

Vnútrná klíma poľnohospodárskych objektov:

Optimalizácia procesu tvorby mikroklimy
stavebno-technickými opatreniami
Redukcia tepelnej záťaže objektov v chove zvierat

Konferencia sa uskutoční ako tradičná sprievodná odborná akcia poľnohospodárskeho a potravinárskeho veľtrhu AGROKOMPLEX 2007 v Nitre, v priestoroch Agroinštitútu. Program bude zameraný na prezentáciu najnovších vedecko-technických poznatkov, výsledkov vedy a vývoja v oblasti zabezpečenia mikroklimy objektov chovu zvierat, požiadavky zvierat na mikroklimu, súčasné trendy a tendencie v stavebno-technickom riešení, vetranie - prirodzené a nútené systémy vetrania, na vykurovanie týchto objektov, ošetrovanie vzduchu, na tvorbu lokálneho prostredia a na reguláciu teploty v priebehu roka. Pozornosť bude venovaná i problematike vplyvu chovu zvierat na životné prostredie.

ODBOBNÝ GARANT:

Jaroslav Šottník, PhD.
ZPV - Výskumný ústav živočíšnej výroby Nitra
Chovovská 2, 949 92 Nitra
mail: jaro.sottnik@pobox.sk
tel: 0908 484 117

ORGANIZAČNÝ GARANT:

Jozef Molnár
SSTP, Keceľova 15, 815 94 Bratislava
Tel.: 02/5556 7748, Mobil: 0903/562 108
Fax: 02/5564 7022.
E-mail: sstp@stonline.sk
www.sstp.sk

Liaharenský podnik

LIAHARENSKÝ PODNIK NITRA, a.s.

949 01 Nitra, Párovské Háje

ponúka na predaj

jednodňové kurčatá

- vysokovýkonných nosivých hybridov
produktujúcich vajcia s hnedou škrupinkou
ISA BROWN, LOHMANN BROWN

- brojlerových hybridov
s vynikajúcimi rastovými vlastnosťami
ROSS

Informácie a objednávky:

Nosivé hybridy

00421 905 845 263 fax : 00421 37 6517 129

00421 37 6518 527 (Liaheň)

Brojlery

00421 905 74 6 039 fax: 00421 37 6516 452

00421 37 6533 868 (Liaheň)

e-mail: office lpnitra.sk

Sliepka a kohút plemena oravka.

vaní početnosti plemenníc slovenskej husi je podobne ako pri plemenách kúr zreteľné maximum v roku 2005. V posledných dvoch rokoch došlo k poklesu početnosti plemenníc, pričom pokles v roku 2006 bol veľmi výrazný. Pri počte plemenníkov je situácia trochu odlišná. I keď sme aj v tomto prípade zaznamenali vrchol v roku 2005, počet plemenníkov, zaradených do plemenitby v roku 2007, sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom mierne zvýšil.

Väčšina chovov slovenskej husi, ktorých je pre tento rok uznaných 16, sa sústreďuje na juhozápadné Slovensko (Trnavský, Nitriansky kraj) a západnú časť Trenčianskeho kraja. V roku 2007 bol uznaný chov slovenskej husi aj na severnom Slovensku. Nepriaznivá situácia je však s rozšírením slovenskej bielej husi smerom na východ. V Banskobystrickom kraji bol uznaný jeden chov v roku 2002 a rovnako bol v tomto roku uznaný jeden chov aj v Košickom kraji. V Prešovskom sme v sledovanom období nezaznamenali uznanie žiadneho chovu.

Suchovská hus

Suchovská hus bola vyšľachtená v 80-tych rokoch v Suchej nad Parnou. Cieľom prvej fázy šľachtenia bolo zvýraznenie a upevnenie žltého-strakatého sfarbenia miestnych husí. Čoskoro však nastali ťažkosti s príbuzenskou plemenitbou, preto bolo potrebné zabezpečiť osvieženie krvi použitím husí z okolia Topoľ-

čian. Na zvýšenie hmotnosti sa v ďalšej fáze šľachtenia použilo priľatie krvi ďalších plemien husí (tulúzska, landeská, pomoranská divoko sfarbená a steinbašská modro-divoko sfarbená). Produktom tohto kríženia bolo vytvorenie plemena husí, ktoré veľkosťou pripomínalo landeskú hus, avšak v žlto-divokom sfarbení. Suchovská hus bola za čistokrvné plemeno uznaná v roku 1995.

Suchovskú hus charakterizujeme ako plemeno s väčším telesným rámcom, telo je kompaktné, pevne stavané a takmer vodorovne držané. Živá hmotnosť guňára je 6,5–7,5 kg a husi 5,5–6,5 kg. Znáška predstavuje 14–16 vajec s hmotnosťou 140 g a s porcelánovobielou farbou škrupiny. Husi sú vhodné do drobnochovateľských podmienok, zachovali si pud kvokavosti a sú schopné vyvieť húsata samostatne. Zachovala sa aj väzba farby na pohlavie – guňaré sú podstatne svetlejšie ako husi, čo sa dá rozoznať na prvý pohľad.

Vývoj početnosti jedincov suchovskej husi dokumentuje graf 4. Pri hodnotení početnosti plemenníc suchovskej husi je situácia v posledných rokoch odlišná v porovnaní so slovenskou husou. Počet plemenníc po poklese v roku 2006 v tomto roku nepatrne rástol. Opačná tendencia bola zaznamenaná pri plemenníkoch – v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2006, keď ich početnosť dosiahla maximum, došlo v tomto roku k poklesu. Pri porovnávaní početnosti

všetkých národných plemien hydiny však vykazuje suchovská hus v posledných troch rokoch najväčšiu vyrovnanosť, kolísanie početnosti jedincov v chovoch sa pohybuje v najmenšom intervale.

Väčšina z 19 chovov uznaných pre rok 2007 je sústredených na juhozápadné Slovensko (Trnavský, Nitriansky kraj). Počas sledovaného obdobia sa chovy suchovskej husi rozšírili aj na územie stredného Slovenska (Banskobystrický kraj). Naopak v krajoch východného Slovenska je situácia odlišná. V roku 2001, 2002 a 2004 bol uznaný jeden chov v Prešovskom kraji a aj v súčasnosti je na území tohto kraja uznaný jeden chov. V Košickom kraji za nami sledované obdobie nebol lokalizovaný žiadny uznaný chov.

Záver

Nižšia početnosť chovov národných plemien hydiny kladie zvýšený dôraz na zabezpečenie nepríbuzného párenia. To sa naplno prejavilo v rokoch 2006 a 2007, poklesom počtu chovov, a tým aj znížením stavov plemenníkov a plemenníc, využívaných na plemenitbu. Pod tieto negatívne okolnosti sa podpísali aj veterinárne opatrenia v dôsledku rozšírenia aviárnej influenzy na území Slovenska a v okolitých krajinách. Zákaz organizovania výstav hydiny spolu s absenciou možnosti prepravy hydiny autobusovou a železničnou dopravou znemožnil chovateľom obmenu krdla nákupom hydiny, prípadne výmenou medzi chovateľmi.

O rozšírenie národných plemien hydiny sa v súčasnosti starajú chovateľské kluby Slovenského zväzu chovateľov. Držitelia uznaných chovov národných plemien hydiny každoročne vystavujúci zvieratá na celoštátnej výstave, sú podporovaní Ministerstvom pôdohospodárstva SR v rámci podpôr na zachovanie genofondu čistokrvných plemien hydiny.

Príspevok vznikol s podporou projektu VEGA 1/3449/06 "Biodiverzita vlastností ohrozených plemien hospodárskych zvierat a poľovnej zveri v Slovenskej republike"

Snímky:
Archív autorov a Marián Dukes

Hus a guňár suchovskej husi na celoštátnej drobnochovateľskej výstave v roku 2001.